

Lunds Universitet
Socialantropologiska Institutionen
C-uppsats
Vårterminen 2013

Ungdomens tro och identitet

- Och relationen till ett modernt, sekulariserat samhälle

Av

Michaela Björkwall

Handledare: Christer Lindberg

Abstract

Sverige har i modern tid blivit ett individualiserat, heterogent och mångkulturellt land. I religiösa termer har landet blivit mer sekulariserat samtidigt som nya intressanta rörelser uppkommit. I min uppsats vill jag förstå innebörden av den moderna processen och dess relation till ungdom och tro. Vilken är de svenska ungdomarnas tro, kan en kalla dem religiösa? Och hur fungerar deras livsåskådning i ett större sammanhang? Min studie vill alltså ta reda på om det finns någon delad tro bland svenska ungdomar och dess koppling till samhälle, religion och modernism. Som utgångspunkt har jag valt en jämförelse med Jonathan Friedmans tankar kring en modern identitet vars utveckling har gett nya kulturella uttryck.

Nyckelord: Socialantropologi, ungdom, kultur, modernitet, identitet, globalisering, religion, tro, liminal

Innehållsförteckning:

1. Inledning

Mål, syfte och frågeställning	5
Tidigare Forskning.....	5
Terminologi.....	7
Avgränsning.....	8
Disposition.....	9

2. Utveckling

Det moderna samhället.....	10
Kulturell identitet.....	11

3. Ungdom i det moderna samhället

Ungdom eller Vuxen.....	14
Ungdomens kval.....	15
Kapitalism.....	17

4. Den obefintliga tröskeln

”Rites de Passage”.....	19
”Rites de Passage” och ungdom.....	19

5. Ungdom och tro

Det sekulariserade Sverige.....	22
Den egoistiska tron.....	23
Paranormala fenomen.....	23
Media och kultur.....	24
Internet.....	25
Identitet och tro.....	26

6. Nya religiösa rörelser

New Age.....	28
Friedman, svensk ungdom och New Age.....	29

7. Religionens funktion

Definition av religion.....	31
Yinger och New Age.....	32
Den ensamma tron.....	32
Den sociala tron	33
Periferin inom.....	33

8. Avslutning, diskussion och slutsats

Avslutning.....	35
Diskussion.....	35
Slutsats.....	37

9. Litteraturlista.....

1. Inledning

Syfte, metod och frågeställning

Min studie ska sätta ungdomarna i fokus och diskutera deras förhållande till moderniseringen och religion. Det är en jämförande och analyserande litteraturstudie där jag framförallt fann mitt material genom LUB´s sökmotor varav mina sökord varit Youth + belife, modern, identity, religion, liminal, movement, anthropology etc. Litteraturen är främst ett hopplock från sam-bibliotekets och CTR's hyllor där jag letat under rubriker ungdom, tro och modernisering. Min källhänvisning är enligt Oxfordsystemet.¹

Mitt huvudsakliga syfte är att ta reda på om det finns någon generell tro som präglar ungdomens liv i det sekulariserade Sverige och varför denna i så fall existerar. För att ta reda på detta har uppsatsen olika infallsvinklar. Jag kommer diskutera hur deras liv är påverkat av det moderna och postmoderna samhället. Och i denna diskussion relaterar jag till Jonathan Friedmans bok "Culture identity & Global process". Mitt intresse ligger specifikt kring Friedmans tankar om den moderna identiteten och hur dess utveckling gett nya kulturella uttryck.² En annan infallsvinkel är just studier angående ungdomar som inte uttryckligen ingår i en religiös rörelse, och ifall de delar någon livsåskådning och huruvida denna går att definiera som religiös eller inte. För att förtydliga kan man alltså förstå uppsatsen som uppdelad i två olika områden. Den ena vill ta reda på ungdomarnas relation till moderniseringen och Friedmans teori om konflikt och kris³, den andra delen vill ta reda på om svenska ungdomar har någon gemensam tro som kan definieras som religiös. För att knyta samman dessa områden gör jag en jämförelse med New Age rörelsen eftersom den, enligt mig, både har samband med ungdomarnas religiositet samt koppling till modernismens utveckling.

Frågeställningen lyder;

- Kan svenska moderna ungdomar definieras som religiösa?
- Hur kan deras tro och identitet vara ett uttryck för modernitetens utveckling?

Tidigare Forskning

Antropologi kring barn och ungdom är ett ännu ett relativt outforskat ämne. Det antropologiska intresset började med Margaret Mead och Bronislaw Malinowski runt 20-talet, men deras slutsatser

---

1 Deakin University Australia, <http://www.deakin.edu.au/>

2 J Friedman, *Cultural Identity & Global Process*, SAGE, London, 1994, s. 86

3 Friedman, s.1

hade en felaktig grund och tappade därför värde.⁴ Efter år av bland annat metodologiska svårigheter menar forskare att tiden nu är mogen för en djupare förståelse.⁵ Nu är det barnens tur att få talan samt en jämlik roll i samhället värd att lyssna på. Även barnen har ett subjektivt perspektiv som bör dokumenteras i den antropologiska jämförelsen.⁶ Flera fallstudier har gjorts genom åren med inspiration av bland annat Frans Boas.⁷ Barn från olika länder, påverkas av olika miljöer, uppfostras på olika sätt, betar sig olika, och genom deltagandet i deras olika sociala och symboliska miljöer har de ett eget sätt att internalisera omgivnings kulturella mening.⁸ Idag står barn för både politisk och kulturell förändring och tolkning,⁹(def. av barn benämns i introduktionsartikeln från 0-18år).¹⁰

I min studie har jag använt tidigare forskning inom antropologi, religionsvetenskap och sociologi, jag vill fortsättningsvis presentera de viktigaste. För att förstå hur ungdomar utformar identitet har jag använt en bok som ingår i forskningsprojektet LOM vid Lunds sociologiska institution.¹¹ Boken heter "Do the Right Thing" och handlar om ungdomars livsstil, skriven av Thomas Johansson och Fredrik Miegel. I förståelsen av ungdom och modernitet har "Kulturanalyser- ungdom, utbildning, modernitet" och "Ny Ungdom" varit viktig. De är skrivna av Thomas Ziehe, en tysk kulturforskare inom ungdomsområdet.¹² Materialet kring ungdomarnas tro är främst från "Flygande tefat, spöken och sanndrömmar" samt "Mer mellan himmel och jord" skrivna av religionsvetaren Ulf Sjödin. Hans enkätundersökningar behandlar en stor grupp ungdomar spridda över Sverige som har gett en generell grund för den moderna ungdomens tro.¹³ I diskursen ungdom och tro har jag även använt "Talande tro" av Göran Larsson, "Ny religiositet i Sverige" av Liselotte Frisk och "På spaning efter helheten; New Age; en ny folkstro" av Olav Hammer. De är alla svenska professorer i ämnet religion.

Inom det teoretiska fältet har jag använt främst Jonathan Friedmans bok "Cultural Identity & Global Process" där han skriver om förhållandet mellan global process, formationen av identitet och

---

4 R Levine A., 'Ethnographic Studies of Childhood: A Historical Overview', *American Anthropologist*, vol. 9, no 2, 2007, s. 250

5 Levine, s. 255

6 A James, 'Giving Voice to Children's Voices: Practices and Problems, Pitfalls and Potentials', *American Anthropologist*, vol. 9, no 2, 2007, s. 261

7 Levine, s. 249

8 Levine, s. 255

9 M Bluebond-Langer & J Korbin E., 'Challenges and Opportunities in the Anthropology of Childhoods: An introduction to "Children, Childhoods, and Childhood Studies"', *American Anthropologist*, vol. 9, no 2, 2007, s. 242

10 Bluebond-Langer & Korbin E, s. 245

11 T Johansson & F Miegel, *Do The Right Thing: Lifestyle And Identity In Contemporary Youth Culture*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1992, s. 1

12 Norstedts, <http://www.norstedts.se/forfattare/Alfabetiskt/Z/Thomas-Ziehe/>

13 U Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar: Ungdomars syn på paranormala företeelser*, Religionsvetenskapliga Förlaget, Uppsala, 1995, s. 15

kulturell produktion. Friedman är professor i Socialantropologi och har tidigare varit verksam vid Lunds universitet. Han arbetar numera i bl. a. Frankrike vid forskningsinstitutet EHESS.¹⁴ I min definition av religion har jag diskuterat John Milton Yingers funktionella teori. Yinger var professor i Sociologi och Antropologi vid Oberlin Collage, Kalifornien, fram till 1987. Han är känd för sitt arbete kring den funktionella aspekten av religion och hans bok ”Religion, Society and the Individual” har inspirerat många.¹⁵ Vidare är Victor Turner en historiskt känd brittisk antropolog vars främsta arbete utfördes i norra Zambia bland Ndembu folket runt 1960-talet.¹⁶ Jag kommer diskutera hans analys kring ”Rites de Passage” från boken ”The Forest Symbol: Aspect of Ndembu Ritual”.

Jag vill nämna svårigheten i att hitta tidigare antropologisk forskning gällande den svenska ungdomens tro. Av vad jag kunde finna, så fanns det i princip inga antropologiska böcker eller aktuella fallstudier knutna till den svenska moderna ungdomen i relation till deras nutida tro. Detta har gjort att jag använder ett antropologisk teoretiskt ramverk för att analysera en mer sociologisk och religionsvetenskaplig forskning. Eftersom min uppsats har ett brett omfång, är konsekvensen att specifika forskare och studier fått stå för olika specifika begrepp och områden.

Terminologi

Begrepp som jag vill diskutera är tro, ungdom, modernitet och postmodernism. Jag använder ordet tro synonymt med livsåskådning”[...]de mer eller mindre systematiserade svar människor ger på grundläggande frågor om livets mening och om verklighetens innersta natur.”¹⁷ Enligt mig behövs ingen vidare diskussion eftersom det är själva redogörelsen av ungdomens tro och livsåskådning som ska diskuteras. Jag vill poängtera att jag i begreppen inte inkluderar politiskt relaterade åsikter eller rörelser. När jag skriver ungdom utgår jag ifrån det intervall som presenteras i litteraturen där ungdomen definieras mellan ca. 13-25 år. Detta intervall går att diskutera, vilket jag även kommer att göra i uppsatsen. Min litteratur som diskuterar modern ungdom sträcker sig från åttiotalet och framåt, så för att förtydliga använder jag mer bestämt uttrycket ”modern ungdom” under denna tidsperiod. Svårigheten ligger i att ungdomen befinner sig, enligt mig, någonstans mellan modernism och postmodernism och jag vill därför definiera dess skillnad. Till en början vill jag ge en enkel definition, en sammanfattande överblick, av dessa begrepp som Nationalencyklopedin får stå för, men kommer under uppsatsen mer ingående ge förståelse av deras betydelse och funktion.

---

14 UC San Diego, <http://www.anthro.ucsd.edu/faculty-staff/profiles/friedman.shtml>

15 Oberlin College Archives, <http://www.oberlin.edu/archive/holdings/finding/RG30/SG188/biography.html>

16 Indiana University, http://www.indiana.edu/~wanthro/theory_pages/Turner.htm

17 Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/lang/livs%C3%A5sk%C3%A5dning>

Modern och Modernism;

”**mode´rn**, som sammanhänger med nutiden (med vag gräns bakåt; ofta i fråga om tiden från och med den industriella revolutionen, det demokratiska genombrottet e.d.); (speciellt) som överensstämmer med nyaste kunskap och teknik;[...]”

”**modernism** [...] sammanfattande benämning på en strömning i västerländsk kultur som ifrågasätter accepterade traditioner och vill ersätta dem med en rationell och kritisk hållning till världen med ständig öppenhet för förändringar, andliga och materiella.”¹⁸

Postmodernism;

”[...]Det innebär också att tron på "det moderna projektet", dvs. på mänsklighetens frigörelse genom framsteg i fråga om vetenskap, teknik och rationalitet, gått förlorad och efterträts av satsningar på mer begränsade och personliga projekt. Enligt många av sina teoretiker utmärks postmodernismen av mångkulturalism och eklekticism.”¹⁹

Modernitet står för rationalitet, ny teknik och kunskap. Medan postmoderniteten ifrågasätter just detta. I min uppsats försöker jag att analysera följderna av det moderna och postmoderna samhället. När jag syftar på modern, modernism är mina ordval tagna av Friedman och Wennerhag, *modern identitet*²⁰ och *modern organisation*²¹, medan jag refererar postmodernitet till förändring, utveckling, strävan och benämner detta med Friedmans *kulturella kris, övergång/utveckling*²² samt *postmoderna identitet*.²³

Avgränsning

Jag kommer avgränsa min studie till ungdomar. I fråga om deras tro kommer jag avgränsa mig till svenska ungdomar som inte uttryckligen ingår i någon form av religiös rörelse. Med begreppet modern ungdom kan jag både syfta på västerländsk ungdom liksom svensk, varav jag skriver ut de senare alternativet. Som exempel på en ny religiös rörelse valde jag att presentera New Age till anledning att denna rörelse bäst går att tillämpa på ungdomens tro, även om det är inte den enda. Jag vill uppmärksamma att John Milton Yinger och Jonathan Friedman ger olika förklaringar till

---

18 Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/modernism/257635>

19 Nationalencyklopedin, http://www.ne.se/article/article.jsp?i_art_id=286175&originalURI=/postmodernism

20 Friedman, s. 91

21 P Wagner, *A sociology of modernity: Liberty and discipline*, Reutledge, London, 1994, citerad i M Wennerhag, *Global rörelse: Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*, Atlas, Stockholm, 2008, s. 81

22 Friedman s.79

23 Friedman, s. 92

religionens uppkomst. Men jag vill poängtera att min studie inte är ämnad att jämföra uppkomsten av religion, men däremot är den i behov av en religiös definition. Mitt fokus utgår från ungdomarnas tro och diskuterar därefter religionens existens, inte tvärtom dvs. utgår från att religionen existerar för att sedan analysera dess relation till ungdomar. Min diskussion är därmed avgränsad till hur Yingers funktionella teori²⁴ fungerar *med* Friedmans cykliska teori²⁵, och inte hur dessa teorier fungerar i kontrast till varandra.

Disposition

Jag har delat uppsatsen i åtta delar för att avgränsa olika områden från varandra och sedan enklare kunna relatera dem till varandra. Själva litteraturstudien börjar under den andra rubriken, ”Utveckling”. Syftet är att beskriva innebörden av ett homogent modernt samhälle och dess utveckling till ett heterogent och mångkulturellt samhälle och hur detta i sin tur betyder, enligt Friedman, en kulturell kris samt övergången till en ny kulturell identitet.²⁶ Jag kommer i detta avsnitt även förklara diverse begrepp jag under uppsatsen kommer utgå från, såsom modernism, postmodernism, kultur och identitet. Den tredje delen förklarar deskriptivt hur ungdomens relation är till samhället och förklarar sedan kortfattat denna relation med kapitalism. Detta avsnitt är till för att ge en djupare förståelse och bakgrund gällande ungdomens tro. Den fjärde delen diskuterar ungdomarnas identitetskris i en jämförelse med ”Rites de Passage”²⁷, syftet är att ge en hypotetiskt förklaring till relationen mellan ungdom och moderniseringen. Den femte delen av uppsatsen är inriktad på ungdomarnas tro, hur denna är utformad och framförallt vad den har för samband med identitet och samhälle. Den sjätte delen ska ge ett konkret exempel för hur den moderna krisen uttrycker sig genom nya kulturella rörelser, varav jag kommer beskriva New Age. Den sjunde delen tar upp Yingers definition av religion och diskuterar sedan huruvida den fungerar med ungdomar, New Age och återigen Friedmans teori. Den åttonde och sista delen består av diskussion och slutsats.

---

24 J Yinger M., *The scientific study of religion*, Macmillan publishing Co., inc., New York, 1970, s. 5

25 Friedman, s. 99

26 Friedman s.86

27 F Bowie, *The Anthropology of Religion: an introduktion*, 2nd edn, Blackwell Publishing, USA, 2006 s.15

2. Utveckling

Inledning

Jag vill i detta avsnitt förklara det moderna och postmodernt samhällets utveckling i en dialog med framförallt Jonathan Friedman. Syftet är att beskriva hur det moderna samhället förändras, varför det förändras och vart det är på väg, för att senare kunna relatera denna process till ungdomar. Jag kommer avsluta med att förklara vad jag menar med kultur och identitet.

Det moderna samhället

Med moderniseringen började människor eftersträva en universell ordning samt gemensam struktur och levnadssätt.²⁸ Magnus Wennerhag benämner det efter Peter Wagners uttryck, den ”moderna organisationen” där människor kände en nationell tillhörighet och där variationen av erfarenheter begränsades.²⁹ Samhället införde masskonsumtion, korporatoriska system och allmän social välfärd.³⁰ Om jag förstår Friedman rätt, så har moderniseringen stärkt vad som kom att bli ett homogent samhälle och kultur byggt på ekonomisk välfärd, individualism och demokrati.³¹ Detta samhälle skapade i sin tur den *moderna identiteten* vilken han karaktäriserar som den rationella, individualistiska och autonoma människan som vill ackumulera sitt kapital och ständigt utvecklas.³²

Enligt Friedman uppstår den moderna identiteten i relation till kapitalistisk makt vilket jag kortfattat kommer beskriva i följande text.³³ Friedman menar att en hegemonisk centralmakt oundvikligen når en kapitalistisk kris vilket innebär att center decentraliseras och att makten förflyttas. Enligt Friedman existerar en cyklisk process, en begynnande hegemoni innebär kontroll över det kapitalistiska flödet och blir därmed center.³⁴ Centrets periferi blir mer eller mindre och på olika sätt beroende av hegemonin just för att de är en del av det kapitalistiska systemet.³⁵ Men allteftersom center expanderar kan nya autonoma kapitalistiska center påbörjas som försätter hegemonin i konflikt och kris. Detta startar en decentralisering som gör att makten genomgår ett skifte varav

---

28 Z Bauman, *Globalisering*, Studentlitteratur, Lund, 2000, s. 59

29 P Wagner, *A sociology of modernity: Liberty and discipline*, Reutledge, London, 1994, citerad i M Wennerhag, *Global rörelse: Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*, Atlas, Stockholm, 2008, s. 81

30 M Wennerhag, *Global rörelse: Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*, Atlas, Stockholm, 2008, s. 81

31 Friedman, s. 84

32 Friedman, s. 91

33 Friedman, s. 86

34 Friedman, s. 99

35 Friedman, s. 22

cykeln tar sin början i ett nytt center.³⁶ Friedman skriver att alla länder har en unik historisk process från vilken de inte är isolerade från ett globalt system utan istället högst inkluderade.³⁷

Det jag framförallt vill framhäva i Friedmans teori är hur nationernas kulturella identitet är en del av denna process. Ett stabilt center ger enligt Friedman stabila kulturella identiteter, medan ett instabilt center innebär en kulturell splittring där samhällen blir heterogena samt kulturellt kreativa.³⁸ I modern tid pågår ett skifte från den västerländska kapitalistiska makten till periferiländer såsom Japan, Indien och Kina.³⁹ Och mycket riktigt så har bland annat Sverige blivit ett heterogent samhälle med en kulturell mångfald.⁴⁰ Jag förstår det som att Sveriges homogena *moderna organisation* och *identitet* är splittrad, samhället genomgår en kulturell identitetskris förknippad med effekterna av den globala processen.

Kulturell identitet

Jag har alltså precis förklarat hur det moderna samhället ter sig och hur dess utvecklingen till ett heterogent och mångkulturellt samhälle hänger ihop med Friedmans konfliktteori.⁴¹ Det heterogena och mångkulturella samhället speglar i sin tur min tidigare definition av postmodernitet.⁴² Jag uppfattar det som att krisen i den moderna identiteten kan tolkas som begynnelsen av det postmoderna samhället. Jag vill i följande stycke förklara hur Friedman menar att kulturen tenderar att förändras i övergången mellan modernism och postmodernism.

Friedman skriver att modernitetens kris gör att människor övergår till framförallt två poler av kulturell identitet, den *traditionella* och/eller den *postmoderna*.⁴³ Den traditionella innebär att länder börjar återgå till sin kulturella autenticitet, de strävar efter en meningsfull struktur samt vill skapa medborgare inom fixerade värderingar. Den postmoderna identiteten innebär istället att de vill gå tillbaka till naturen, primitivism.⁴⁴ Kulturen ska vara byggd på kreativitet, frånvaro av kontroll, och människorna delar en holistisk vision av samhället.⁴⁵

---

36 Friedman, s. 86

37 Friedman, s. 132

38 Friedman, s. 90

39 Friedman, s. 95

40 T Pettersson, 'Sekularisering' i I Svanberg & D Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 35

41 Friedman, s. 86

42 Friedman, s. 86

43 Friedman, s.91

44 Friedman, s. 92

45 Friedman, s. 84

För att sammanfatta med är Sveriges samhälle präglad av en homogen modern identitet som genomgår en kris förknippad med den globala kapitalistiska processen, denna kris visar en övergång till vad som kan definieras som det postmoderna samhället vilket också kan jämföras med en kulturell övergång till det Friedman beskriver som den traditionella och postmoderna identiteten. I min redogörelse av modern ungdom beskriver jag hur deras identitet är både präglad av det moderna och postmoderna samhället och syftet är att senare i uppsatsen diskutera vidare deras tro kan vara uttryck för den kulturella övergången till den traditionella eller postmoderna identiteten.

Jag vill till sist redogöra hur jag kommer använda begreppen kultur och identitet. När jag använder uttrycket kulturell identitet refererar jag till Friedman som beskriver kultur i tre olika former.⁴⁶ Kortfattat så är den första hur människor utifrån identifierar ett lands kultur till exempel landets stereotypiska egenskaper. Den andra är landets egen kulturella definition, såsom etniska och språkliga bakgrund. Och den tredje är landets individuella, kulturella process.⁴⁷ Jag tolkar det som att en *kulturell identitetskris* eller *utveckling* omfattar en kris eller förändring i någon av dessa tre olika former.⁴⁸ För att förtydliga är alltså den *moderna identiteten*, en kulturell identitet som Friedman menar är i kris samt under förändring. Jag vill till sist nämna att jag kan skriva om kulturell identitet både som en kulturell individ liksom ett kulturellt samhälle. Enligt Friedman påverkar de båda varandra. Den kulturella identitetens konstruktion beror på hur individerna konstruerar sig själva i kulturen.⁴⁹

Thomas Johansson och Fredrik Miegel gör ett försök att förklara människans relation till samhället genom att dela upp identiteten i olika nivåer.⁵⁰ Den strukturella; de fundamentala skillnaderna mellan länder, dvs hur man uppfattar någon som "svensk". Den positionella; individens, klass, grupp, status och ålder. Till sist den individuella; hur en person möter verkligheten samt utvecklar och uttrycker en egen historia.⁵¹ Dessa utgör ramverket för hur individen växer upp.⁵² Identitetens personlighet delar de upp i ytterligare tre kategorier; personlig, kulturell och social. Individens autonoma och subjektiva erfarenheter.⁵³ Kulturella normer och "habitus" dvs. individen som internaliserar relationen mellan socialt liv och samhälle(definierat av Bourdieu).⁵⁴ Avslutningsvis

---

46 Friedman, s. 88

47 Friedman, s.89

48 Friedman, s. 90

49 Friedman, s.33

50 Johansson & Miegel, s.23

51 Johansson & Miegel, s. 23

52 Johansson & Miegel, s.71

53 Johansson & Miegel, s. 42

54 P Bourdieu, *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge University Press, Cambridge, 1977, citerad i T Johansson &

individens sociala roller och tillhörighet i sociala grupper.⁵⁵ Kombinationen av dessa kategorier analogt med individens värderingar utgör, med mycket få ord, en individs identitet. Friedman, Johansson och Miegel svarar därmed på två olika aspekter av ungdomar i ett modernt samhälle. Friedman skriver vart ungdomen är på väg när landets kulturella moderna identitet avtar och Johansson och Miegel beskriver hur denna identitet utformas.

Min användning av modernism, postmodernism, kultur och identitet är en aning komplex. Detta avsnitt ska dock ha gett klarhet i vad jag menar med ett samhälles kulturella identiteten och på vilket sätt Friedman menar att denna genomgår en kris och utveckling. Vidare har jag återgett Friedmans uppfattning av vad kultur innebär samt Johansson och Miegels definition av den individuella identitetens uppbyggnad. Jag kommer hädanefter utgå och återkomma till dessa olika förklaringar av begrepp i relation till ungdomar.

Sammanfattning

Moderniseringen innebar att Sverige genomgick en radikal förändring där människor förenades i den moderna organisationen vilket skapade den moderna identiteten. Vidare förklarar Friedman hur de pågående globala effekterna har gjort att den moderna identiteten börjat gå igenom en kris och att denna kris betyder en övergång till en ny kulturell identitet. Jag vill nu ge rum för en beskrivning av ungdomar i denna kulturella kris.

F Miegel, *Do The Right Thing: Lifestyle And Identity In Contemporary Youth Culture*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1992, s. 45

55 Johansson & Miegel, s. 43

3. *Ungdom i det moderna samhället*

Inledning

Min utgångspunkt är alltså att västerländska samhällen genomgår en kapitalistisk kris vilket gjort dem mer heterogena och mångkulturella.⁵⁶ Följande text ska beskriva hur ungdomen är präglad av den moderna organisationen och identiteten men samtidigt befinner sig ett postmodernt samhälle som är heterogent och mångkulturellt. Jag kommer ta upp ungdomens ambivalens mellan att vara ungdom och vuxen samt deras kris och kval. Till sist vill jag knyta samman ungdomarnas situation med Friedmans resonemang genom att dra samband med kapitalismen.

Ungdom eller vuxen

Thomas Ziehe skriver att distinktionen mellan ungdom- och vuxenvärld har blivit allt mer diffus. De vuxnas erfarenheter, speciellt de sexuella, är inte längre något som tillhör vuxenlivet och ungdomarna har tidigt rätten till självständighet.⁵⁷ Existensen av kulturella och symboliska gränslinjer mellan den unga och vuxna generationen har i stort sätt försvunnit.⁵⁸ Detta leder till att ungdomar erfar vuxenvärlden mycket tidigt. Kenneth Petersson förklarar det som att individer blir vuxna tidigt och fortsätter att vara unga sent. Ungdomen studerar nuförtiden under en betydligt längre period, det finns ökade krav på kvalifikation och deras myndighetsålder är relativt hög. Samtidigt menar Petersson, likt Ziehe, att det finns ett ”reflexivt och könsmodnadsmissigt försprång, vilket gör barndomens tidsfas allt kortare”.⁵⁹ Både Petersson och Ziehe skriver att ungdomar har till synes mer auktoritet, men egentligen är denna begränsad och gäller endast i deras självdefinition av mening och identitet.⁶⁰

Johansson och Miegel menar att ungdomen fortfarande tillhör en viss åldersperiod som följer en viss psykologisk mognad. Anledningen till att ungdomen har börjat inkräkta på de vuxnas arena är, enligt dem, främst de kulturella och sociala roller som samhället erbjuder och ungdomarna intar.

---

56 Friedman, s. 86

57 T Ziehe, *Kulturanalyser: Ungdom, utbildning, modernitet*, Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm, 1994, s. 34

58 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 64

59 K Petersson, *Ungdom, livsvillkor, makt: en studie av erfarenheternas rum i det moderna*, tema Kommunikation, Linköping, 1990, s. 165

60 Petersson, s. 163

Och detta att försöka kombinera olika roller och livsstilar är det som fortsätter upp i åldrarna samt skjuter upp vuxenvärldens åtaganden.⁶¹

I Petersson analys, som går att jämföra med Johansson och Miegel, lär sig ungdomar att bli vuxna genom att inta vuxenlivets roller. Framförallt genom arbete integreras ungdomen i samhället och vuxenlivets normaliserade miljö, beteende och attityd.⁶² Han skriver att samhällets syn på den vuxna rollen är just arbetaren. Genom att arbeta disciplinerats och socialiserats ungdomen till den kulturella normalitet av att vara vuxen. Johansson och Miegel menar att ungdomar har problematik med att kombinera och hitta en unik roll, Petersson menar att samhället försöker lösa detta problem genom att föra in ungdomarna i arbetslivet.⁶³

Göran Larsson skriver att dåtidens övergång från ungdom till vuxen var med konfirmationen. I och med denna ansågs ungdomar bli myndiga, mogna och ansvarstagande och han menar att denna gräns i princip har försvunnit.⁶⁴ Han skriver även hur Sveriges utveckling tillåter en tidig individuell frigörelse. I det traditionella Sverige hade ungdomarna en utstakad väg mellan generationer dvs. var far bonde blev son bonde. Numera ska ungdom ifrågasätta föräldrar, normer och värderingar i sökandet efter sin egen identitet.⁶⁵ Ziehe skriver att människor förr hade ett stabilt arbete, klara mål, definitioner, och slutsatser vilka nu har blivit ersatta med mål som är flytande och ostrukturerade.⁶⁶

Ungdomens kval

Ziehe menar att valmöjligheternas begränsningar är nästintill obegränsade, och detta gäller i allt från identitet, arbete, kultur, religion etc. Besluten ska kunna legitimeras av individen själv och är inte längre ett val i linje med samhället.⁶⁷ Han skriver även att motivationen är svårare, ett val utesluter alltid ett annat och när den motiverande kraften att fullfölja sina val inte är extern, sker ofta en kontinuerlig ombytligghet vilket gör tillvaron kontingent, tillfällig och till viss del meningslös. Samtidigt finns en trygghet i att alltid kunna ändra sig.⁶⁸ Dock menar Ziehe att detta inte är någon reell frihet. Ungdomen må ha fler alternativ och möjligheter, men de är fortfarande

---

61 Johansson & Miegel, s. 86

62 Petersson, s. 119

63 Petersson, s. 120

64 G Larsson, 'Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet' i Göran Larsson (red.), *Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet*, Studentlitteratur AB samt författare, Lund 2003, s.14

65 Larsson, s.15

66 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 40

67 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 42

68 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 55

marginaliserade, underordnade både samhället och de vuxnas regelverk samt medias inflytande.⁶⁹ Ungdomen utövar, enligt Johansson och Miegel, en ”symbolic democratization”, deras makt i det demokratiska samhället är inte verklig endast symbolisk, till exempel kan deras kläder symbolisera en egen vald stil, men konsumtionssamhället har oundvikligen varit med och format den stilen.⁷⁰ Det egna besluten präglas inte bara av ambivalens utan även konkurrens, individen ska inte bara skapa en egen identitet denna ska även kunna presentera något unikt.⁷¹ Problematik uppstår när ungdomen ska finna något originellt i en värld som redan är ockuperad av ett stort utbud av tolkningar och värderingar.⁷² Ziehe beskriver förhållandet mellan människor som en slags marknadsföring där man säljer in sin identitet i olika relationer.⁷³ Vilka val en gör angående identitet, arbete, kultur, religion avgör också hur du kommer presentera dig själv som människa. Med andra ord ligger en prestation och en press i skapandet av identitet. Friheten och det potentiella misslyckandet går sida vid sida.⁷⁴ Johansson och Miegel skriver att ungdomen vill separera sig från den sociala gruppen genom att vara unik men samtidigt måste hen vara tillräckligt homogen med den sociala gruppen för att bli accepterad.⁷⁵

Denna individualisering, att hitta sig själv, att förverkliga sig själv, gör att ungdomarna prövar och erövrar olika identiteter vilken Ziehe benämner som *identitesarbete*.⁷⁶ Att ungdomarna har möjlighet att utföra identitetsarbete och det faktum att de är tvungna att formulera en egen identitet, kallar Ziehe för *kulturell friställning*.⁷⁷ Johansson och Miegel kritiserar dock Ziehe i betingelsen av att identitetsprovning skulle innebära en instabil personlighet, de menar att pröva olika identiteter betyder att ungdomen endast testat samhällets olika sociala och kulturella roller, det är alltså inte personlighetsombyten.⁷⁸ Själva personligheten är relativt stabil och utvecklas i en privat sfär i uppväxten med ens närmaste.⁷⁹

Enligt Larsson uttrycker ungdomarnas frigörelse genom revolt, motkultur och möjligheter.⁸⁰ Och enligt Ziehe finns det även en förväntan att ungdomen ska just omvärdera och återskapa eller

---

69 T Ziehe, *Ny ungdom: Om ovanliga läroprocesser*; Norden offset AB, Malmö, 1986, s. 31

70 Johansson & Miegel, s. 116

71 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 125

72 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 39

73 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 37

74 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 38

75 Johansson & Miegel, s. 47

76 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 44

77 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 38

78 Johansson & Miegel, s. 50

79 Johansson & Miegel, s. 48

80 Larsson, s. 17

nyskapa traditioner, det är deras revolt och börda eftersom de enligt samhället står för en framtidstro.⁸¹ Vidare skriver Petersson att samhället studerar ungdomar i syfte att kontrollera denna frigörelse, genom att antecipera deras handlingar kan man förebygga brott.⁸² Ungdomarna konfronteras kontinuerligt med hur samhället ser på dem och blir därför oundvikligen medvetna om hur de är eller borde vara, vilket Ziehe kallar *ökad reflexivitet*.⁸³

I det moderna samhället sker även vad Ziehe kallar en *subjektivering*, en längtan efter intensiva känslor som åstadkommer ett gap när de inte infinner sig. Även *mottagligheten* av yttre faktorer, såsom atmosfär, relationer och upplevelser, har blivit betydligt känsligare och fått större psykisk mening.⁸⁴ Individualisering har skapat en anonymitet vilket gett ungdomarna ett behov av att få kontakt, bekräftelse samt utrymme att uttrycka sig och bli berörda.⁸⁵ Mia Lövheim menar liksom Ziehe och Johansson samt Miegel att identiteten inte är helt given, den måste väljas och den måste förtjänas.⁸⁶ Det ökade ansvaret ger potentiellt större osäkerhet inför identitetens hållbarhet.⁸⁷ Målet för ungdomarna är att hitta en förståelse av tillvaron som stämmer överens med deras egna tankar, ett mål som även uppmärksammats i svensk utbildningsreform där de försökt vinkla undervisningen för att besvara ungdomarnas egna funderingar.⁸⁸

Med andra ord levde den traditionella ungdomen inom ett ramverk där stat och religion bestämde hur en skulle tänka, handla och bete sig. Deras liv var präglad av olika auktoritära roller såsom föräldrar, lärare, präster, makthavaren. Deras livsåskådning var given, deras arbete var förutbestämt och identiteten var extremt normativ. Dagens ungdomar lever under demokratiska förhållanden i en modern och sekulariserad stat. De är istället fokuserade på sin eget självförverkligande, vill ha sinnlig tillfredsställelse och kan obehindrat pröva olika former av identitet. Auktoriteten i deras liv är, vad jag förstått, snarare en roll som de vill övervinna eller motverka än rätta sig efter.

Kapitalismen

Ungdomarna har alltså börjat ta mer ansvar över sig själva, experimentera mer med sin identitet och kan förstås vara mer sårbara. Förklaring till deras kulturella frigörelse, menar Ziehe ligger i

---

81 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 53

82 Petersson, s. 122

83 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 52

84 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 40

85 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 43

86 M Lövheim, 'Religiös identitet på Internet' i Göran Larsson (red.), *Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet*, Studentlitteratur AB samt författare, Lund 2003, s. 123

87 Lövheim, s. 123

88 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s.61

förhållandet mellan kapitalismens ekonomiska struktur och det borgerliga samhället. Detta förhållande kan skapa motsättningar vilket är vad som hänt i modern tid, ”Kapitalismen börjar förtära sin egen sociala och symboliska bas”.⁸⁹

Den kulturella frigörelsen går alltså att knyta an med Friedmans förklaring som beskriver kapitalismen centrerade framgång i samma mening som dess centrerade undergång. För att kapitalismen ska överleva behövs ett homogent samhälle som upprätthåller dess logik och kärna, likt den borgerliga.⁹⁰ Men eftersom kapitalismen är betingad med kontinuerlig tillväxt betyder det att dess förutsättningar att ha ett center paradoxalt motsätter själva centrets överlevnad. Friedman menar att eftersom ett kapitalistiskt samhälle expanderar kommer center oundvikligen till en punkt då dess kapital fragmenteras. Följden är att ett samhälles homogena center tillslut får ett heterogent utfall.⁹¹ Den ekonomiska fragmenteringen, fragmenterar enligt Friedman även den kulturella identiteten, vilket Ziehe benämner som en splittring i det kollektiva kulturmönstret vilket lett till den ungdomens kulturella frigörelse.⁹² För att förtydliga menar jag alltså att ungdomens kulturella frigörelse är ett uttryck för en ökad kulturell mångfald, som jag tidigare nämnt beror på den kapitalistiska fragmenteringen, varav fragmenteringen gäller bland annat samhällets stabila och homogena center för ekonomi och kultur.

Sammanfattning

Det moderna samhället är under förändring vilket Friedman menar beror på bland annat globala omständigheter. Denna förändring innebär en kulturell identitetskris, den moderna människan och samhället är i utveckling mot en ny kulturell identitet. Hur denna kris och förändring har påverkat specifikt ungdomen, har jag illustrerat i avsnitten ”Ungdom eller Vuxen” och ”Ungdomens kval”. Jag har även försökt förklara hur ungdomarnas kulturella frigörelsen är relaterad till just kapitalism.

---

89 Ziehe, *Ny ungdom*, s. 19

90 Friedman, s. 94

91 Friedman, s. 169

92 Ziehe, *Ny ungdom*, s. 15

4. Den obefintliga tröskeln

Inledning

Jag vill fortsättningsvis ge en hypotetisk förklaring till ungdomarnas identitetskris och den kulturella förändringen i en jämförelse med "Rites de Passage". Med ungdomarnas identitetskris menar jag alltså deras kval till följd av det moderna och postmoderna samhället. Denna förklaring kan möjligen ses som ett sidospår, men jag finner fortfarande dess aspekt intressant nog att diskuteras.

"Rites de Passage"

Etnografen Arnold van Gennep myntade uttrycket "Rites de Passage". Termen uttrycker en förändring av status för individ eller grupp vilket ofta markeras med en ritual, till exempel dopet, bröllopet eller puberteten.⁹³ Han menar att erfarenheter är strukturerade utifrån olika livskriser vilka har steg av förändringar som gör att människan övergår från en position i livet till en annan. Dessa steg kallar han "separation, transition and incorporation"⁹⁴. Transition, det mest karaktäristiska steget och själva övergången är även kallad liminalfasen (liminal betyder tröskel). I detta steg är individen eller gruppen "betwix and between", de är varken vad de brukade vara och inte heller vad de kommer att bli, de står mittemellan två skeden i livet. Detta steg uttrycker ofta ambivalens och förvirring där normalt beteende antingen överdrivs eller begränsas.⁹⁵

Victor Turner har i sin tur vidareutvecklat begreppet "Rites de Passage". Han menar att det är en funktion för samhället att återskapa sina kulturella värderingar, normer och relationer.⁹⁶ Han kallar grupper av liminala och marginaliserade människor för "Communitas".⁹⁷ *Communitas* är alltså människor som i sitt utanförskap rituellt förs samman innan samhället ger dem deras nya statuspositioner. Ordet betecknar även en anti-struktur, präglade av just "betwix and between", i

---

93 Bowie, s.15

94 Bowie, s.147

95 Bowie, s. 149

96 V Turner, *The forest of symbols: Aspects of Ndembu ritual*, Cornell University Press, New York, 1967, s. 99

97 Turner, 'Liminality and Communitas' in M Lambek(ed.), *A reader in the Anthropology of Religion*, s. 328

kontrast till det hierarkiska och strukturerade samhället.⁹⁸

”Rites de Passage” och ungdom

Applicerar jag ”Rites de Passage” på den moderna ungdomen så finns i det moderna samhället ingen auktoritet som rituellt skapar deras framtid. I en jämförelse med det senaste avsnittet så har samhället ingen uttalad makt som bestämmer vad ungdomarna ska bli som vuxna, inte heller existerar det någon specifik definition för vad vuxen är. Liminalfasen och ”betwix and between” är tidsligt obegränsat och *Communitas* står inte för en gemensam solid grupp utan verkar istället vara olika tillfälliga grupper där ungdomen provar sociala roller.

Om ”Rites de Passage” enligt Turner återskapar samhället, menar jag att frånvaron av ”Rites de Passage” tenderar att ha motsatt effekt. Det moderna samhället formar inte ungdomarnas identitet och framtid inom samma mönster eller i avbild av gamla generationer. Jag anser det vara ytterligare ett perspektiv till den accelererande individualismen. Vidare anser jag att ungdomens diffusa tillvaro mellan att inte veta vad som är vuxen, att inte bli behandlad som vuxen och att samtidigt förväntas reda ut detta dilemma själv, är något som absolut präglar vårt samhälle samt ger följder som är utmärkande attribut för en liminalfas utan rituellt slut.

Jag vill påminna läsaren om Johansson och Miegel kategorier om hur identitet skapas. Kortfattat var det, det strukturella, positionella och individuella ramverket, där ungdomar är begränsade inom personliga, kulturella och sociala händelser och normer.⁹⁹ Jag vill uppmärksamma att den *positionella* kategorin i det moderna samhället är mer obestämd (dvs. klass, status, grupp etc.). Ungdomarnas plats i samhället är föränderlig och inte speciellt knuten till hierarki och status, den positionella strukturen är mer flytande och ostrukturerad likt ungdomarnas behov.¹⁰⁰ Även om både status, klass och sociala skillnader existerar och färgar individer, så ingår det inte, enligt mig, i vårt strukturella system. Som jag tidigare har beskrivit är val och roller ombytliga och föränderliga.¹⁰¹ Även om den potentiella kategorin påverkar våra val och roller så finns det, enligt mig, ingen samhällelig struktur som konkret kan bestämma vad vi ska välja och vem vi ska vara. Johansson och Miegel skriver om individualisering:

”However, this does not mean that the bonds of social structure and position are no longer important, but only that the

---

98 Turner, *The forest of symbols*, s. 98

99 Johansson & Miegel, s. 23

100 Larsson, s.40

101 Ziehe, *Kulturanalyser*, s. 44

individual has gradually increased her individual freedom within the social and cultural structure and the positions occupied within it.”¹⁰²

Den positionella kategorin som Johansson och Miegel beskrev har enligt mig reducerats under moderniseringen. Svensk ungdom kan i större mån göra klassresor och valfritt inta olika roller med olika status till skillnad från förr. Den successiva reduktion har alltså, enligt mig, gått parallellt med utvecklingen av den moderna identiteten. Friedman skriver;

”[...]Western European capitalist civilization, is characterized by the reduction of the state class to a mere government, to an organ of society rather than a class in itself.”¹⁰³

Enligt mig finns möjligheten att moderniseringen gjort en ”lucka” i ungdomarnas identitet som brukade fyllas av den positionella kategorin. Denna lucka jämför jag med attributen från liminalfasen. Sammanfattat menar jag att den svenska ungdomens identitetskris är bland annat resultatet av en historisk process där den *positionella* nivån successivt har minskat pga moderniseringen. Jag har jämfört denna reduktion med avsaknaden av ”Rites de Passage” därför att ”Rites de Passage” funktion var just att upprätthålla ett samhälle byggt på olika positioner. Vidare menar jag att attributen för ungdomarnas identitetskris går att likna vid det som ”Rites de Passage” förhindrar, till exempel en diffus vuxenroll. Således drar jag samband mellan frånvaron av ”Rites de Passage” och den strukturella frånvaron av Johansson och Miegels positionella kategori. Enligt mig har denna frånvaro möjligen gjort avtryck i den moderna ungdomens identitetskris.

---

102 Johansson & Miegel, s. 77

103 Friedman, s.43

5. Ungdom och tro

Inledning

Religionen förutspåddes att dö ut när vetenskapliga förklaringar samt trygghet och omsorg växte i Sverige med folkhemmets välfärd.¹⁰⁴ Olav Hammer skriver hur en hel generation av modernitetens sociologer och filosofer var övertygade om de religiösa trosföreställningarnas minskning och vetenskapens utvidgning.¹⁰⁵ Men mycket tyder på dess motsats, såsom den kommande redogörelsen av de svenska ungdomarnas tro. Om föregående avsnitt beskrev ungdomen präglad av den moderna identiteten och dess kulturella kris, ska kommande avsnitt påvisa moderniteten och postmodernitetens utveckling och kulturella förändring.

Det sekulariserade Sverige

Sekulariseringen är en följd av moderniseringen.¹⁰⁶ Begreppet sekularisering syftar på att det som religiösa institutionerna tidigare haft makt och inflytande över har övergått till religiöst obundna institutioner och makthavare. I Sveriges fall innebär detta alltså en radikal förflyttning av intresse, kyrkan som var överlägsen är i modern tid underlägsen sekulariserade makthavare och institutioner inom allt från politik, utbildning, ekonomi, juridik etc.¹⁰⁷ Följden av detta är att kyrkan successivt separerats från allmänhetens olika områden och måste ironiskt nog koncentrera sig mer på just religion.¹⁰⁸ En bidragande faktor till Sveriges sekularisering är, enligt Thorleif Pettersson att det globala flödet fört med sig flyktingar, studenter samt utländsk arbetskraft. Detta har gett möjlighet för gamla traditioner att ersättas, modifierats eller beblandats med nya¹⁰⁹. Han skriver att Sverige är

---

104 Pettersson, s. 29

105 O Hammer, *På spaning efter helheten: New Age: en ny folkstro?*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1997, s. 288

106 Pettersson, s.33

107 M Gardell, 'Globalisering' i I Svanberg & D Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 23

108 Pettersson, s. 33

109 Pettersson, s. 34

ett av världens mest sekulariserade länder, enligt en undersökning av European Social Survey.¹¹⁰

Den moderna identiteten är ett uttryck för det sekulariserade samhället där individen inte längre har samma behov av religion och kyrka.¹¹¹

Friedman förklarar sekulariseringen med att den moderna och civiliserade människan inte har någon organisation byggd på förfäder och därför är individen tvungen att etablera och underhålla sitt eget liv, vilket ställer krav på en egen personlig källa.¹¹² Och eftersom den här källan inte är av social karaktär så finns inget behov av en kosmologisk tro.¹¹³ Men detta förhållningssätt till religion har förändras. Friedman skriver att den kulturella krisen i den moderna identiteten betyder att den narcissistiska synen på självet-i-center börjar utvecklas och öppnar upp för en ny religiös karaktär.¹¹⁴ Fokuset har enligt Friedman flyttats från rationalitet och återigen riktats mot behovet av religion.¹¹⁵ Jag ska vidare beskriva hur ungdomen skapar identitet i deras sökande efter mening och hur detta sökande reflekterar en ny religiös karaktär.

Den egoistiska religionen

Religion och tro för modern ungdom beskrivs i litteraturen med ord som *smörgåsbord* och *shoppingcenter*. Eftersom det inte längre finns någon auktoritet, norm eller makt som uttryckligen säger hur den enskilda individen ska tänka, återstår det för individen att formulera en egen livsåskådning. Denna plockar ungdomen från de olika livsåskådningar som erbjuds och avgör själv vilka komponenter som ska ingå. De skapar kreativt sin egen *meningsfulla* verklighet.¹¹⁶ Mia Lövheim skriver att behovet av att lösa existentiella dilemman har accelererat i det senmoderna samhället. Ungdomarna har tagit över kontrollen av kyrkans traditioner och symboler och använder dem tillsammans med utbudet av livsåskådningar som de finner i allt från diverse religioner, filosofi, äldre tidsepoker samt olika alternativa teorier såsom alkemi och astrologi etc.¹¹⁷

Jag förstår det som att resultatet har blivit en fusion mellan olika sätt att tänka i sökandet efter mening och identitet.¹¹⁸ Livsåskådningar har kommit att bli ett fritt flöde där olika synsätt

---

110 Pettersson, s. 34

111 Pettersson, s. 37

112 Friedman, s.172

113 Friedman, s. 172

114 Friedman, s. 172

115 Friedman, s. 79

116 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 44

117 Lövheim, s.122

118 Larsson, s. 22

konkurrerar mot varandra, till skillnad från kyrkans monopolsituation.¹¹⁹ Nutidens religion kan därför sammanfattas som individualiserad, fragmenterad och pluralistisk.¹²⁰ Ulf Sjödin skriver att detta ställer krav på den enskildes intellektuella förmåga att göra tron konsekvent. Ungdomarnas livsåskådning svarar därmed på deras behov i en logiskt sammanhängande föreställningsvärld.¹²¹

Paranormala fenomen

Enligt Ulf Sjödin har den moderna ungdomen ersatt den institutionella kyrkan med en paranormal tro, vilket även stöds i en studie av Bo Dahlin.¹²² Mitt fokus ligger inte i att analysera deras metod, resultat och statistik, istället vill jag använda deras gemensamma slutsats för att i någon mån generalisera den svenska moderna ungdomens tro.

Det paranormala uppfattar jag vara en del inom olika kulturer. Människor som är engagerade i paranormala rörelser menar att de tror på något övernaturligt dvs. något som ännu inte kan förklaras utifrån normala erfarenheter eller vetenskaplig forskning.¹²³ Du kan finna paranormala företeelser inom till exempel ockultism, nya religiösa rörelser och New Age, där de förekommer som tro på ett högre väsen, andar, spöken, ufo, sanndrömmar, horoskop etc.¹²⁴ Efter att ha gjort en studie ifråga om ungdomars trosföreställning i mitten av nittiotalet drog Sjödin slutsatsen att tron på det paranormala är en verklighet bland den moderna tidens ungdom.¹²⁵ Men detta betyder inte att ungdomar tror på allt möjligt som går under den breda definitionen av paranormalt. För att förtydliga skriver Sjödin att ungdomar i liten utsträckning är skrockfulla, tror på astrologi eller att objekt kan förflyttas med kraft av tanken.¹²⁶ Det han baserar deras paranormala tro på är istället i frågor om bland annat andevärlden, prekognition, liv efter döden och tron på en högre makt, där mer än var tredje person var i någon form övertygade om dess existens.¹²⁷ Dahlins studie stödjer Sjödin, han skriver att ungdomar i de flesta fall har en tro på något slags högre väsen där argumentet sammanfaller med det paranormala, dvs dess existens kan inte bevisas men inte heller kan det motbevisas.¹²⁸

---

119 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 44

120 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 45

121 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 44

122 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 46

123 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 11

124 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 11

125 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 39

126 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 23

127 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 31

128 B Dahlin, 'Conceptions of religion among swedish teenagers: A phenomenographical study', *Religious Education*, vol. 83, no. 4, 1988, s.619-20

Media och Kultur

Kulturella faktorer avspeglar sig anmärkningsvärt tydligt på ungdomen gällande tro. I Göran Larsson antologi beskrivs den musikinspirerade rörelsen Black Sabbath som fick ungdomar att bränna ner kyrkor, hur Star Wars influerat till tankar kring gott och ont samt backpackers som reser jorden runt och influeras av exotiska kulturer. I ”Religion i Sverige” skrivs det om Rastafari, en rörelsen inspirerade av Bob Marleys texter och leverne men även om esoteriska människor som omprövar och modifierar tankesätt från olika epoker. Den mäktigaste kulturella förmedlaren är, enligt Johansson och Miegel, media.¹²⁹ Ungdomar förenas, enligt Sjödin, i hög uppskattning av media som källa till kunskap oberoende hur de ser på vetenskap. Samtidigt skriver han att både vetenskap och kyrka fortfarande har en korrektiv roll i ungdomarnas liv.¹³⁰

Media, internet, teknologi har gjort att individen har en enorm tillgång och frihet till egen kunskap.¹³¹ Sjödin menar att ungdomar nuförtiden legitimerar kunskapen själv efter sitt egna teoretiska intresse och har inte längre samma behov av institution och skolväsen.¹³² Sanningen är en kombination av rationellt tänkande, känslor och intuition.¹³³ Sjödin menar att detta beror på att framförallt media har öppnat upp kunskapsmöjligheter som kan komplettera bland annat skolan.¹³⁴ När mer ansvar och auktoritet föll på ungdomens axlar försvann samtidigt tilliten för den yttre auktoriteten, vilket gjorde att även vetenskapens allomfattande roll ifrågasattes.¹³⁵ I en undersökning av Sjödin legitimerar ungdomar vetenskapen som en definitiv kunskapskälla men ser det inte som den enda vägen.¹³⁶ Alternativa vägar till kunskap är just media och paranormala fenomen.¹³⁷ Durkheim skriver mycket passande:

”Science is fragmentary and incomplete; it advances but slowly and is never finished; but life cannot wait. The theories which are destined to make men live and act are therefore obliged to pass science and complete it prematurely.”¹³⁸

Ungdomarnas liv är i detta perspektiv mer eller mindre underordnat det demokratiska flödet av information, vad som presenteras i media är vad som kommer att reflekteras. Johansson och Miegel

---

129 Johansson & Miegel, s. 76

130 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s.148

131 U Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?: en studie av den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar*, Verbum Förlag, Stockholm, 2001, s. 18

132 Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?*, s. 18

133 L Löwendahl, 'Privatreligiositet' i Ingvar Svanberg & David Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 31

134 Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?*, s. 21

135 Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?*, s. 24

136 Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?*, s. 113

137 Sjödin, *Mer mellan himmel och jord?*, s. 117

138 E Durkheim, *The Elementary Forms of Religious Life*, Oxford University Press, New York, 1912, s. 431

skriver till exempel att det som inte säljer försvinner från marknaden vilket begränsar ungdomarnas frihet.¹³⁹ Ungdomarna använder således sina ökade valmöjligheter för att ta del av alternativ kunskap som de framförallt finner via media, men medias funktion kan både öppna och begränsa deras livsåskådning.

Internet

Mia Lövheim skriver om internets bidragande faktor gällande just religiös mångfald. Internet ger anonymitet, överskrider tid och rum samt gör det möjligt för kommunikation på en global arena.¹⁴⁰ Hon skriver att internet har blivit ett forum att känna gemenskap och tillhörighet utan att behöva följa ett regelverk, norm eller auktoritet som går emot ens egna åsikter.¹⁴¹ Det är ett redskap som ungdomen använder för att utforma den egna identiteten i relation till olika religiösa traditioner. Jag tog tidigare upp ungdomens längtan efter bekräftelse och att få uttrycka sig, Lövheim menar att internet kan ge den bekräftelsen via till exempel bloggar och webbsidor.¹⁴² Internet har som funktion att starta en kollektiv process där människor kan utbyta idéer och erfarenheter, stöd, råd och kontakter.¹⁴³ Det ger ungdomen en förutsättning att bygga sin religiösa identitet antingen ensam eller med andra.¹⁴⁴

Enligt Bauman har internet även gynnat globaliseringen. På internets arena har inte kroppen någon betydelse. Avståndet har inga fysiska hinder och den territoriella begränsningen upphör.¹⁴⁵ Däremot menar Bauman att denna funktion kan användas som meningsskapande för vissa medan andra finner dess abstrakta, okroppsliga och rumsliga obetingelse lika med tomhet. Internet och teknik har med andra ord en förmåga att föra människor närmare varandra samtidigt som människor blir polariserade.¹⁴⁶

Identitet och Tro

I den tredje delen av uppsatsen, ”Ungdomen i ett modernt samhälle”, tog jag upp hur ungdomen präglas av olika valmöjligheter, de vill förverkliga sig själva och känner ökad reflexivitet, mottaglighet och ansvar. Deras tro verkar i sin tur vara präglad på samma sätt. Johansson och

---

139 Johansson & Miegel, s. 113

140 Lövheim, s. 125

141 Lövheim, s. 128

142 Lövheim, s. 128

143 Lövheim, s. 130

144 Lövheim, s. 134

145 Bauman, s. 22

146 Bauman, s. 22

Miegel skriver att värderingar, bla etiska och metafysiska, är grunden i alla människors liv. Det är värderingarna som formar ens handlingar och val.¹⁴⁷ Johansson och Miegel skriver att relationen mellan identitet, värderingar och samhälle är den kulturella identiteten(Bourdieu's habitus). Kulturen är nyckeln mellan individ och samhälle. Jag förstår det som att ungdomar skapar sin personliga identitet och värderingar när de internaliserar framförallt kulturen och relaterar sedan socialt med andra människor med den gemensamma kulturen som referenspunkt.¹⁴⁸

I beskrivningen av ungdomarnas tro märker man en paradox i det sekulariserade samhället. Svenskar, i detta fall ungdomar, har inte övergått till ett rationellt och icke-religiöst tänkande vilket antyds i studien av European Social Survey.¹⁴⁹ Istället verkar det förekomma en privatreligiositet där ungdomarna knyter ihop en egen livsfilosofi baserad på en mängd olika influenser utanför institutionaliserade organisationer. Den gemensamma orienteringspunkten ter sig vara en tro på paranormala fenomen. Enligt Pettersson finns statistik som indikerar att intresset för religion har ökat de senaste åren, både i form av egen religiös tro samt i besök vid gudstjänster.¹⁵⁰ Men enligt både Sjäödin och Dahlin's studier anser majoriteten av ungdomar inte sig själva som religiösa. Den enkla förklaringen till detta är, enligt Sjäödin, för att de förknippar religiös tro med Svenska kyrkan eller en religiös organisation¹⁵¹.

Sammanfattning

I föregående avsnitt har jag illustrerat ungdomens relation mellan identitet och samhälle som nu visar tydliga samband med tro och värderingar. Vad jag förstår fungerar sökandet efter livsåskådning, tro och värderingar, som ett verktyg för ungdomen att skapa sin identitet. Samtidigt påverkar denna livsåskådning, tro och värderingar just ungdomens identitet via val och handlingar. I detta ömsesidiga förhållande finns kulturen som både influerar enormt via media men även är en grundläggande faktor för hur identitet och tro förhåller sig till varandra. Om den moderna identiteten genomgår en kulturell kris så är ungdomarnas kulturella tro på paranormala fenomen en del av den krisen.

---

147 Johansson & Miegel, s.71

148 Johansson & Miegel, s.79

149 Pettersson, s. 34

150 Pettersson, s. 37

151 Sjäödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s.47

6. Nya religiösa rörelser

Inledning

Friedman skriver att i decentraliseringen av den västerländska hegemonimakten så föds nya kulturella autonoma rörelser.¹⁵² Människor har börjat söka efter nya former av mening och återgår gärna till historiska kulturer och traditioner.¹⁵³ Jag vill vidare beskriva en ny religiös rörelse där den moderna ungdomen är mest lämpad att placeras, New Age.

New Age

New Age är en rörelse med väldigt bred omfattning som tog fäste i mitten av 1960-talet. Liselotte Frisk beskriver New Age som en paraplybeteckning för anhängarnas spridda tro, medan Hammer kallar New Age för ny folktro.¹⁵⁴ Människor som sympatiserar med New Age kan tro på allt från reinkarnation, astrologi, intuitiv kunskap, karma och paranormal fenomen. Det är mycket som erbjuds och alltid människans egna val om hen vill tro eller inte tro.¹⁵⁵

New Age har rötter i olika religioner, myter, tidsepoker och personer, influerad av bland annat hellenismen, romantiken under 1800-talet, Carl Gustav Jung och indisk kultur. Det anses vara en nyreligiös rörelse på grund av dess religiösa drag. De har till exempel ritualer, heliga föremål,

---

152 Friedman, s. 86

153 Friedman, s. 79

154 L Frisk, *Nyreligiositet i Sverige: Ett religionsvetenskapligt perspektiv*, Nya Doxa, Nora, 1988, s. 164

155 Hammer, s. 19

pilgrimsort och myter.¹⁵⁶ Deras övergripande tro förespråkar kosmos som en meningsfull och rättvis helhet och energi där människan skapar sin egen verklighet. Sökandet efter sanning går bortom det materialistiska samhället och den andliga utvecklingen är på väg mot en ny bättre tidsålder.¹⁵⁷ Fokus ligger på självförverkligande, individualism och att hitta sitt unika Jag och sin inre potential.¹⁵⁸

De som inte menar att New Age är en religiös rörelse är främst traditionellt religiösa människor, till exempel de kristna. De syftar på att New Age varken har dogmer eller någon form av medlemskap. ”Medlemmarna” i New Age är, enligt Hammer, till stor del en osynlig grupp vilka tror på rörelsens beståndsdelar men är inte uttalade anhängare.¹⁵⁹ Hammer skriver att de som identifierar sig med New Age själva säger emot definitionen att vara religiösa eftersom de menar att tron i sinom tid kommer anammas av hela samhället, men även för att deras insikter är grundade i meditation, inte via trossatser.¹⁶⁰ New Age använder ofta naturvetenskapliga termer såsom energi, för att legitimera sin tro, men deras premisser är av en mer metafysisk mening.¹⁶¹

Det man kan konstatera är att New Age har växt. I modern tid är det en massrörelse och en stor minoritetsreligion.¹⁶² Enligt Hammer har New-Age med god marginal gått om den traditionella kristna tron ifråga om religiös åskådning.¹⁶³ Det är ett kulturfenomen där media återigen har haft en utmärkt funktion för att fånga människors intresse. Enligt Hammer är New Age människor oberoende socialgrupp och utbildning, vilka förenas i en social rörelse.¹⁶⁴

Freidman, svensk ungdom och New Age

I jämförelse med Friedmans förklaring av den postmoderna identiteten, så passar New Age in mycket bra. Den postmoderna identiteten liknar på många sätt den moderna identiteten. Det är fortfarande fokus på självförverkligande och utveckling, mening ska skapas av den autonoma individen och rationalitet samt kontroll ska fortfarande ligga hos stat, institution och människor.¹⁶⁵ Det som skiljer den postmoderna identiteten mot den moderna är strävan efter ”Nature”, ett mer

---

156 Hammer, s. 275

157 Hammer, s. 313

158 Frisk, s. 165

159 Hammer, s. 20

160 Hammer, s. 17

161 Hammer, s. 225

162 Hammer, s. 314

163 Hammer, s. 25

164 Hammer, s. 23

165 Friedman, s. 83

primitivt levnadssätt. Kulturen ska vara kreativ, människorna ska ha fullständig frihet att kunna uttrycka sig utan egoistiska begränsningar och det ska vara fritt att söka svar som går utanför det rationella ramverket. Självet är en fusion mellan kropp och själ, och människor förenas i en enhetlig relation till varandra.¹⁶⁶

Jag anser New Age vara en del av den kulturella övergången. Det är en kulturell rörelse som jag förstått påbörjades i periferi men nu tagit fäste.¹⁶⁷ Dess fragmenterade tro existerar hos många människor även de som inte är anhängare, och denna tro kan på många sätt efterliknas just den postmoderna identiteten. Enligt Hammer är New Age och andra traditionalistiska filosofier en yttring för just postmodernitet, och det intressanta är att New Age anhängarna själva har en stark tro på ett paradigmskifte där deras tankar får ett samhälleligt genombrott.¹⁶⁸ I jämförelse med Friedmans teori så kan de ha rätt.

Frågan är vad ungdomarnas tro och identitet har för relation till New Age och den postmoderna identiteten. I en jämförelse kan en hitta många samband. Skapandet av identitet som beskrivet i avsnittet "Ungdomar i ett modernt samhälle" fungerar mycket bra med både New Age och den postmoderna identitetens syn på individen. Och deras tro beskrivet i "Ungdomens tro" har ett flertal beståndsdelar gemensamt med New Age. Detta tyder på en kulturell utveckling mot just den postmoderna identiteten. Följande text ska undersöka huruvida New Age och svenska ungdomar kan definieras som religiösa. Mitt syfte är att finna en definition av religion som kan förklara ungdomarnas meningssökande som religiöst i kontrast till det sekulariserade samhället. För att återigen förtydliga så använder jag Friedman för att visa hur religionen kan vara del av den kulturella förändringen, han beskriver alltså religion som en del av samhällets och kulturens cykliska upp och nedgångar.¹⁶⁹ Men jag vill i kommande avsnitt formulera en definitionen av religion och huruvida ungdomar kan definieras som religiösa. Jag vill alltså uppmärksamma läsaren att jag med Friedman diskuterar uppkomsten av religion och med John Milton Yinger vill ge en definition av religion, för att till sist se hur de två kan relateras till varandra.

Sammanfattning

New Age är alltså ett tydligt uttryck för en kulturell rörelse vars existens möjligen är följden av den globala processen. Det som talar för detta är dess kontrast till den moderna identiteten och dess

---

166 Friedman, s. 84
167 Frisk, s. 166
168 Hammer, s. 313
169 Friedman, s. 172

samband med den postmoderna identiteten. Ungdomarna går än så länge att likna med både New Age och den postmoderna identiteten, det återstår att se hur de båda förhåller sig till religion.

7. Religionens funktion

Inledning

Håkan Rydving sammanfattar begreppet religion med *mångfald*.¹⁷⁰ Religion existerar i olika dimensioner, olika kategorier och kan sammanfattas i olika definitioner. Rydving menar därför att definitionen av religion fungerar för forskaren som ett arbetsredskap för sin specifika analys.¹⁷¹ Jag kommer därför använda mig av John Milton Yinger definition och förklaring kring religion som verktyg för att förstå och analysera ungdomarnas religiositet i Sverige. Jag vill ta reda på om ungdomen kan definieras som religiösa och därefter diskutera huruvida deras religiositet är ett uttryck för den kulturella övergången.

Definition av religion

John Milton Yinger argumenterar för religionens funktionella aspekt, han anser att religion inte är människornas rationella tankar kring existentiella frågor utan följderna av hur människor tror och handlar i relation till dessa frågor.¹⁷² Han menar att personlighetens behov och tendenser har ett

---

170 H Rydving, 'Vad är religion?' i I Svanberg & D Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 13

171 Rydving, s. 13

172 J Yinger M., *Religion, Society and the Individual*, Macmillan publishing., New York, 1957, s. 9

ömsesidigt skapande med samhället och kulturen.¹⁷³ Syftet med religionen är att relativisera universella problem så att de blir uthärdliga i människans förhållande till sitt samhälle.¹⁷⁴ Till exempel tar Yinger upp rädslan inför döden som ett av människans yttersta problem.¹⁷⁵ Att hantera dödens jobbiga natur är ett av människans behov som tar form i samhällets ordning genom religion, till exempel via Svenska kyrkan. Religion förenar och hjälper alltså människor och samhälle från dess bördor.¹⁷⁶

Med moderniseringen har relationen mellan personlighet, behov, kultur och samhälle, enligt Yinger, skapar en multipel variation av det religiösa begreppet. Alla människor reflekterar över universella problem, men hur de hanterar dessa är annorlunda för varje enskild individ eftersom deras tro är ett resultatet av dessa olika faktorer.¹⁷⁷ Kriteriet för att definieras som religion är, enligt Yinger, en kollektiv tro. Även om människor vänder sig till en tro av olika skäl och vars tolkning kan ske på olika sätt så är det ett socialt fenomen.¹⁷⁸

Yinger har blivit känd just för att hans funktionella syn på religion är allomfattande dvs. hans definition är inte avgränsad till vissa typiska religiösa handlingar. Det existerar inget religiöst beteende det enda som existerar är just mänskligt beteende. Och hur människor hanterar existentiella frågor i en social grupp kallar han religion.¹⁷⁹ Detta gör att även nutida rörelser får plats i hans definition. Religion är lika föränderlig som människan och dess samhälle, så både dess mångfald och kontinuerliga förändring borde rymmas i dess definition.¹⁸⁰ Avslutningsvis menar Yinger att vetenskapen endast kan falsifiera enskilda religiösa trossystem men inte själva fenomenet religion. Vetenskapen har inte förmågan att tillträda det icke-empiriska område där religionen fortfarande har sin funktion, till exempel frågor kring döden.¹⁸¹

Yinger och New Age

Sammanfattat skulle man kunna analysera New Age som en typisk avspiegling mellan individens behov, tendenser, kultur och samhälle. Med utgångspunkt från tidigare avsnitt tillgodoser New Age svar på ungdomarnas behov och tendenser som antingen existerar på grund av samhället eller är livsbejakande. Ungdomarna är till exempel präglade av den moderna identiteten vilken står för en

---

173 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s.17
174 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s.15-16
175 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 76
176 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 79
177 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 90
178 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 20
179 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 80
180 Yinger, *Religion, Society and the Individual*, s. 126
181 Yinger, *The scientific study of religion*, s. 62

individuell autonomi, i deras sökande efter mening är de därför behov av en tro där individuell autonomi har tillträde. New Age står för en sådan tro. New Age står för ett religiöst system vilket svarar på de behov den moderna identitet efterfrågar. Det är även en social rörelse samt en tro på övernaturliga saker vilka inte kan legitimeras av vetenskapen. Enligt Yingers teori kan detta definieras som en religion.

Den ensamma tron

Ungdomen som jag beskrivit behöver inte någon annan i sitt meningssökande. Deras enda referenspunkt till en kollektiv tro är paranormala fenomen, ett begrepp med ett väldigt stort omfång. Deras tro stämmer bättre in som just privatiserad eller privatreligiös, dvs en tro som har betydelse för dem själva men inte utövas socialt i samhället.¹⁸² Man kan anpassa deras tro till New Age, men fortfarande definierar sig New Age som en social rörelse på samma sätt som Yinger definierar religion som ett socialt fenomen. Kan en definiera den svenska moderna ungdomen som religiös även om deras tro inte aktivt ingår i ett socialt kontext?

Den sociala tron

Sjödin argumenterar för att den sociala organisationen av ungdomar inte existerar, tillhörigheten till likasinnade är inte längre relevant. Men enligt honom kan ungdomarna fortfarande definieras som religiösa.¹⁸³ Sjödin skriver;

”Man kan då konstatera att cirka hälften av ungdomarna tror på ett högre väsen och att 3 av 4 ungdomar är övertygade om att det finns ett liv efter döden. Därmed borde saken vara klar, dvs en betydande del av ungdomen borde då betraktas som religiösa. Definierar man religion som tron på ett högre väsen och liv efter döden framstår en stor del av ungdomarna som religiösa.”¹⁸⁴

Bevisligen är religion en fråga om definition. Men jag vill fortfarande diskutera vidare denna sociala organisation verkligen är borta. Min förståelse är att ungdomarna har ett behov av samhörighet och bekräftelse i en social organisation vilket styrks av bland annat Lövheim, men hur detta behov uttrycker sig är numera annorlunda.¹⁸⁵ Jag uppfattar det som att ungdomarna etablerar en egen föreställningsvärld från vilken hen sedan söker likasinnade. I det traditionella Sverige var

---

182 Löwendahl, s. 31

183 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 43

184 Sjödin, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar*, s. 31

185 Lövheim, s. 130

kyrkan det primära som enade människor och nu är det tvärtom, den egna individens tänkande är det primära som därifrån enar sig med människor. Sjödin är därmed korrekt när han skriver att ungdomen inte behöver en social organisation för att etablera sitt tänkande men jag skulle, i jämförelse med Lövheim, inte skriva att den sociala organisationen är förvunnen eller att ungdomar saknar behov av den eftersom de i allra högsta grad kommunicerar sina likasinnade tankar samt får bekräftelse och gemenskap via till exempel internet.¹⁸⁶ Löwendahl skriver att de privatreligiösa människornas tro inte är isolerade öar, hon menar att de interaktivt möter och speglar sig i människor och kultur vilket därmed formar deras tro.¹⁸⁷

Periferin inom

Friedman skriver att civiliserade människor bygger sin identitet i opposition mellan det narcissistiska center och dess kulturella och traditionella periferi. Han skriver att periferin finns inom människan och utom människan. Den civiliserade människans kris består i att periferin inom oss, naturen, traditioner, vilden vill nå den verkliga periferin utanför.¹⁸⁸ Jag vill applicera detta på den svenska ungdomens tro och New Age. Deras narcissistiska center försöker kombinera en bild av traditionell kultur, mening, rötter med sin nuvarande tillvaro där just dessa ingredienser saknas. Det ger på ett sätt ge svar på den gemensamma privatiserade tron och den sociala frånvaron. Både ungdomarna och New Age anhängare består av människor med ett starkt ego som är i behov av att finna mening. De behöver inte varandra för att söka och skapa mening men de delar möjligen samma bild för hur denna mening ska se ut. För att ge ett exempel menar jag alltså att ungdomarna fortfarande är väldigt individualistiska men att de i sitt sökande efter mening har samma bild för vad som är svensk tradition, vad som står för naturen och vad kultur och religion innebär. Det finns ingen social rörelse eller religiös organisation som säger att ungdomarna ska tro på paranormala fenomen ändå visar det sig att de flesta ungdomar delar någon form av denna tro i alla fall. I sökandet av mening skapar de tron själva, men resultatet tenderar att gå åt samma riktning eftersom kultur och samhälle påverkar dem på liknande sätt. Jag kan därmed förklara New Age som människor vilka vill hitta sin tro själva men har gemensamma referenser och gemensamma mål. Det är kanske därför rörelsen är både enhetlig och diffus.

Sammanfattning

I enlighet med Yinger så är New Age en religiös rörelse och enligt mig överensstämmer

---

186 Lövheim, s. 130
187 Löwendahl, s.31
188 Friedman, s. 85

ungdomarna med denna rörelse. Yinger beskriver dock religion som ett socialt fenomen och Hammer beskriver New Age som en social rörelse, därför ifrågasatte jag ungdomens samband med religion och New Age eftersom många ungdomar verkar praktisera sin tro i ensamhet. Jag har vidare försökt förklara detta med Friedman. I min tolkning av hans teori kom jag fram till att det sociala fenomenet kan vara gemensamma referenser och gemensamma mål som socialt skapas av kultur och samhälle.

8. Avslutning, diskussion och slutsats

Avslutning

Jag vill nu sammanfatta vad min uppsats kommit fram till och gått igenom. Först och främst har Sverige genomgått utveckling som producerat den moderna organisationen och identiteten. Jag har sedan använt Friedmans teori om hur det globala kapitalistiska skiftet påverkar Sveriges moderna samhälle vilket uttrycker sig i en kulturell identitetskris. Den kulturella krisen innebär alltså att Sveriges moderna kultur har börjat ifrågasättas och splittras i olika kulturella rörelser, såsom New Age.

Min frågeställning tar upp hur detta berör ungdomarna. Jag har givit attribut för hur det moderna och postmoderna samhället har påverkat ungdomen i skapandet av identitet samt diskuterat varför deras problem och kval faktiskt ter sig som de gör i en jämförelse med "Rites de Passage". Vidare har jag redovisat ungdomens tro och hur den är förhåller sig med identitet och samhälle.

Ungdomarnas livsåskådning konstaterade jag var en del av identitetsskapandet mellan individ och

samhälle, varav Johansson och Miegel menade att kulturen var den huvudsakliga faktorn. Jag bekräftade även media som det största kulturella inflytandet. Yinger förklarade senare att ungdomarnas tro är ett sätt för dem att bemöta de kval och problem som samhället och livet åstadkommer.

Till sist har jag jämfört den kulturella identitetskrisen och dess utveckling med New Age som jag genom Yinger definierade som en religion. Denna går att tillämpa både på den moderna svenska ungdomen samt den postmoderna identiteten, varav den postmoderna identiteten alltså är ett uttryck för det moderna samhällets utveckling. Jag kom fram till att den svenska ungdomen till stor del överensstämmer med både New Age och den postmoderna identiteten, förutom det faktum att deras tro inte är ett social rörelse. Ungdomarnas tro diskuteras möjligen i sociala sammanhang, men den uttrycker sig mer privatiserat.

Diskussion

Jag vill nu diskutera olika frågor som uppkommit under uppsatsens skrivande, vilka både är frågor jag ska försöka besvara men möjligen lämna öppna. För det första vill jag förtydliga motsägelse i ungdomarnas egna skapande av tro i kontrast till att den är formad av yttre omständigheter. Utgår jag ifrån både Friedman, Johansson, Miegel och Yinger skulle jag kalla det egna skapandet ett individualistiskt, modernt, tankemönster och inte att människan på egen hand konstruerar sig själv. Intressant är att reflektera över medias funktion i detta skapande, och vilken makt media faktiskt har över människans identitet och tro. Intressant är även att till exempel New Age i sina värderingar motsätter sig att det skulle vara just samhället, kultur och den sociala tillvaron som formar individen. De menar tvärtom, att individen är oberoende yttre faktorer och kan skapa sig själv. Men som jag diskuterat i uppsatsen går det att tolka på olika sätt. Antingen är New Age livsåskådning ett tänkbart och utforskat perspektiv som motsätter sig mina teoretiker eller så kan jag analysera det likt Yinger, det är en religion som försöker svara på den moderna människans behov dvs. människans *vilja* att ha makt över sitt skapande av identitet och tro.

Enligt Yingers teori, kan jag definiera New Age som en religiös rörelse, vilket gör att man även kan definiera dess anhängare som religiösa. Men eftersom själva rörelsen har en sån bredd är det svårt att definiera vilka dess anhängare är. Kan det även vara människor som delar New Age tro men inte är uttalade anhängare? Om svaret är ja, vad eller vilka är i så fall kriterierna för att faktiskt tillhöra New Age kulturen. Med andra ord, kan ungdomarna definieras som religiösa om de omedvetet tillhör periferin av New Age? Ungdomen kanske varken utövar, definierar eller propagerar det New

Age står för, men deras tro snuddar fortfarande vid beteckningens omfång. Ytterligare problematik är att jag försöker definiera både ungdomar och New Age som något religiöst när ingen av dem identifierar sig med religion. Jag kan konstatera att ungdomens tro går att likna vid New Age men bara framtiden kan svara på om denna tro kommer bli en vedertagen religion och huruvida ungdomarna vill vara en del av den religionen.

Jag har också staplat vid definitionen av ett socialt fenomen och en social rörelse. Jag förklarade samhälle och kultur som den gemensamma nämnaren för social organisation. Jag kom fram till att tro är ett heterogent skapande med homogena referenser och mål. Men man kan dock argumentera för att denna definition är alltför bred. Det är mer en förklaring kring hur ungdomars tro kan skapas separat men ändå likna varandra än att det besvarar frågan om deras tro är något kollektivt. Jag tycker frågan kvarstår; kan jag definiera ungdomar som tror på till exempel paranormala fenomen som en enhetlig grupp?

Själv vill jag påpeka möjligheten att begreppet religiös kan vara separerad från begreppet religion. Eftersom jag kom fram till att ungdomarna inte är i behov av en social rörelse i skapandet av deras tro, så vill jag påstå att religionen som social rörelse inte heller är nödvändig. Ungdomarnas livsåskådning må vara en ömsesidig konstruktion mellan identitet och samhälle, men dess existens är inte behov av ett socialt kontext för att faktiskt bibehållas. I motsats till Yinger menar jag alltså att man borde definiera *att vara religiös* och *tillhöra en religion* på olika sätt för att komma närmare dagens fenomen.

Att jag skriver en diskussion om huruvida ungdomen är religiös eller inte bekräftar enligt mig Friedmans teori om en kulturell kris. De delar bevisligen inte den moderna identitetens sekulariserade föreställning om att mening och övernaturlighet inte existerar. Och jag kan konstatera att ungdomarna ifrågasätter det moderna samhället och tenderar att öppna upp för nya kulturella tankar. Men på vilket sätt den kulturella krisen är i en kulturell övergång är enligt mig kluven.

Jag har argumenterat för att ungdomarnas identitetskris inte bara är en fas av "betwix and between", det är följden av moderniseringen samt reflekterar den moderna organisationens förändringar. Med Friedman som utgångspunkt betyder det att Sveriges moderna samhälle utvecklar en ny kulturell identitet. Människor kommer alltså inte längre identifiera sig med den moderna identiteten eftersom den är på väg att rekonstrueras till något nytt. Det som talar för denna process är just

globaliseringen och kapitalismens oåterkalliga utveckling. Dess förutsättning bygger som sagt på tillväxt och är med andra ord inte statiskt. Vilket betyder att den svenska moderna ungdomen antagligen inte kommer återgå till den moderna identiteten då deras tendenser att vara religiösa och nyfiket söka efter mening tyder på en utveckling mot till exempel den postmoderna identiteten. Enligt Larsson och Ziehe var även revolt och nyskapande en naturlig egenskap för modern ungdom. Den moderna identiteten är därmed ofrånkomligen i utveckling. Om jag nu beskriver ungdomens tro som *privatiserad* skulle jag kunna tolka dess framtid att brista i olika kulturella rörelser, likt New Age. Eller så är den kulturella övergången en individuell process vars framtid uttrycker sig privat. Som jag precis diskuterat är båda alternativ möjliga och vem säger att de utesluter varandra. New age är antagligen en rörelse dit många ungdomar kan kategoriseras eller möjligen är framtida anhängare. Men ungdomarna kan även ha en tro som inte är betingad med en kollektiv grupp. Denna tro är inte en del av en kulturella autonoma rörelse men den individuella processen kan alltså avspeglade en kulturell övergång.

Slutsats

Jag drar slutsatsen att ungdomarna har ett ömsesidigt förhållande till sitt samhälle när de skapar tro och identitet. Framförallt kulturens funktion är viktig i detta förhållande. Jag har kommit fram till att kulturen genererar värderingar, influenser, får ungdomar att relatera till varandra samt skapar visioner om hur världen har varit och hur världen kommer att bli.

Jag har även kommit fram till att ungdomarna aktivt skapar tro i det moderna samhället och att denna tro både är präglad av den moderna identiteten men även motsäger den moderna identiteten. Följden är att ungdomarnas tro skapas åtskilda men har liknande syfte och möjligen resultat. Jag drog själv slutsatsen att deras tro kan definieras som religiös på två olika sätt. Antingen när jag generaliserar ungdomarnas paranormala tro och tillämpar den på New Age. En rörelse som jag i enlighet med Yinger definierar som en religion. Eller ifall jag bortser från att religion måste vara ett socialt fenomen och förklarar ungdomar som religiösa utan religiös organisation.

Tills sist drar jag slutsatsen att ungdomarna visar en förändring från vad

Friedman kallar den moderna identiteten. Denna förändring har tydliga tendenser med nya kulturella tankar. Eftersom jag utgår ifrån Friedman är således dessa tendenser en pågående utveckling som innebär att ungdomarna inte kommer återgå till den moderna identiteten istället är de med i skapandet av en ny varav deras religiösa tro är uttryck för just detta.

Källförteckning:

Bauman, Zygmunt, *Globalisering*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

Bluebond-Langer, Myra & Korbin E., 'Jill. Challenges and Opportunities in the Anthropology of Childhoods: An introduction to "Children, Childhoods, and Childhood Studies"', *American Anthropologist*, vol. 9, no. 2, 2007, s. 241-246.

Bowie, Fiona, *The Anthropology of Religion: an introduktion*, 2nd edn., Blackwell Publishing, Malden, 2006.

Dahlin, Bo, 'Conceptions of religion among swedish teenagers: A phenomenographical study', *Religious Education*, vol. 83, no. 4, 1988, s. 611-621.

Durkheim, Emilé, *The Elementary Forms of Religious Life*,, trans. Carol Cosman, Oxford University Press, New York, 2008.

Friedman, Jonathan, *Cultural Identity & Global Process*, SAGE, London, 1994.

Frisk, Liselotte, *Nyreligiositet i Sverige: Ett religionsvetenskapligt perspektiv*, Bokförlaget Nya Doxa, Nora, 1998.

Gardell, Mattias, 'Globalisering' i Ingvar Svanberg & David Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 22-28.

Hammer, Olav, *På spaning efter helheten: New Age: en ny folktro?*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1997.

James, Allison, 'Giving Voice to Children's Voices: Practices and Problems, Pitfalls and Potentials', *American Anthropologist*, vol. 9, no. 2, 2007, s.261-272.

Johansson, Thomas & Fredrik Miegel, *Do The Right Thing: Lifestyle And Identity In Contemporary Youth Culture*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1992.

Larsson, Göran, 'Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet' i Göran Larsson (red.), *Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet*, Studentlitteratur AB samt författare, Lund 2003.

Levine A., Robert, 'Ethnographic Studies of Childhood: A Historical Overview', *American Anthropologist*, vol. 9, no. 2, 2007, s.247-260.

Lövheim, Mia, 'Religiös identitet på Internet' i Göran Larsson (red.), *Talande tro: Ungdom, Religion, Identitet*, Studentlitteratur AB samt författare, Lund 2003.

Löwendahl, Lena, 'Privatreligiositet' i Ingvar Svanberg & David Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 29-32.

Petersson, Kenneth, *Ungdom, livsvillkor, makt: en studie av erfarenheternas rum i det moderna*, tema Kommunikation, Linköping, 1990.

Pettersson, Thorleif, 'Sekularisering' i Ingvar Svanberg & David Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 32-38.

Rydving, Håkan, 'Vad är religion?' i Ingvar Svanberg & David Westerlund (red.), *Religion i Sverige*, Dialogos Förlag, Stockholm, 2011, s. 13-17.

Sjödin, Ulf, *Mer mellan himmel och jord?: en studie av den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar*, Verbum Förlag, Stockholm, 2001.

Sjödin, Ulf, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar: Ungdomars syn på paranormala företeelser*, Religionsvetenskapliga Förlaget, Uppsala, 1995.

Turner, Victor, 'Liminality and Communitas' in Michael Lambek(ed.), *A reader in the Anthropology of Religion*, 2nd

edn., Blackwell Pub. Ltd, Malden, 2008.

Turner, Victor, *The forest of symbols: Aspects of Ndembu ritual*, Cornell University Press, New York, 1967.

Wennerhag, Magnus, *Global rörelse: Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*, Atlas, Stockholm, 2008.

Yinger M., John, *The scientific study of religion*, Macmillian publishing Co., inc., New York, 1970.

Yinger M., John, *Religion, Society and the Individual*, Macmillian Company, New York, 1957.

Ziehe, Thomas, *Kulturanalyser: Ungdom, utbildning, modernitet*, trans. Joachim Retzlaff, Brutus Östlings Bokförlag Symposion samt författarna, Stockholm, 1994.

Ziehe, Thomas, *Ny ungdom: Om ovanliga läroprocesser*, trans. Hans O Sjöström, Norden offset AB, Malmö, 1986.

URL (1): Deakin University Australia, Study support, hämtad 2013-05-27

<http://www.deakin.edu.au/current-students/study-support/study-skills/handouts/oxford-docnote.php>

URL (2): Indiana University, hämtad 2013-06-13

http://www.indiana.edu/~wanthro/theory_pages/Turner.htm

URL (3): Nationalencyklopedin, hämtad 2013-05-20

<http://www.ne.se/lang/identitet/209858>

URL (4): Nationalencyklopedin, hämtad 2013-05-20

<http://www.ne.se/kort/modern>

URL (5): Nationalencyklopedin, hämtad 2013-05-20

<http://www.ne.se/modernism/257635>

URL (6): Nordin, Svante, *Filosofi och idédebatt*, Nationalencyklopedin, hämtad 2013-05-20

http://www.ne.se/article/article.jsp?i_art_id=286175&originalURI=/postmodernism

URL (7): Norstedts, hämtad 2013-06-13

<http://www.norstedts.se/forfattare/Alfabetiskt/Z/Thomas-Ziehe/>

URL (8): Oberlin College Archives, hämtad 2013-06-13

<http://www.oberlin.edu/archive/holdings/finding/RG30/SG188/biography.html>

URL (9): UC San Diego, hämtad 2013-06-13

<http://www.anthro.ucsd.edu/faculty-staff/profiles/friedman.shtml>

